

O jaké republice sníš?

Alžběta Dubinová

GYMNÁZIUM A SOŠPG, NOVÁ PAKA

O jaké republice sníš?

Sním o republice, na kterou bych mohla být hrdá. Chtěla bych být hrdá na to, že jsem Češka, na to, že žiju zrovna v této zemi. Chtěla bych, aby naše hlava státu byla reprezentativní a slušná. Sním o republice, kde si lidé pomáhají, jsou čestní. Sním o republice, ve které člověk může mít jakýkoliv názor, jakékoliv náboženství, jakýkoliv životní styl, jakoukoliv barvu pleti, jakoukoliv sexuální orientaci, a nebýt za to souzen.

A především sním o republice, ve které by měla větší váhu ekologie a zdraví člověka i celé přírody. Jak to udělat? Zamyslet se nad svým životním stylem – a třeba ho i změnit. Níže dávám několik příkladů, nad čím by se lidé a zákonodárci mohli zamyslet.

ŠETŘENÍ JÍDLEM

Dumpster diving (neboli „popelnicové potápění“) - tak by se dal česky nazvat styl lidí, kteří se rozhodli, že nenechají supermarketů vyhazovat ještě dobré jídlo či použitelné věci, a v noci se vrhají do útrob popelnice, aby „bohatství ještě zužitkovali“.

Jdeš k popelnicím a jsi zvědavá a těšíš se, co tam najdeš. Doufáš, že něco dobrého. Třeba mango? Smoothies? Nebo věci, co se jen tak nenajdou - mouka, kafe, čokoláda? Nebo rostlinné mléko? Uvědomíš si, že ty věci tam sice jsou a ty si je můžeš brát, ale nejsou tam proto, aby sis je brát mohla. Jsou tam proto, že je tahle společnost bohatá a má se hodně dobře – a tak plýtvá. A já tak mám zadarmo věci, které bych si normálně nikdy nekoupila – protože jsou drahé nebo mají zbytečný plastový obal.

Věděli jste, že si můžete vzít tři papriky jen tak do košíku a nemusíte je dávat do igelitového pytlíku? Tak teď už to víte, není zač, a příště bez plastu, prosím. Víím, že je to o zvyku, ale plast prostě není potřeba. V Česku je to stále problém – nepoužívat igelit nebo hledat v kontejnerech, které jsou většinou za zamčenými mřížemi. Moje sestra studuje v Dánsku a naprostou většinu jídla má z kontejnerů. S vybírači kontejnerů se počítá, jsou přístupné a jídlo je tam skvělé. Na druhou stranu to ukazuje, že se západní společností není něco v pořádku: zatímco ve spoustě zemí lidé hladoví, tady se vyhazuje jídlo, které by mohlo jinde pomoci, jenom proto, že náš standard kvality je kdesi v oblacích. A tak se vyhazují potlučená jablka, brokolice, co začínají rozkvétat, papriky s jediným fličkem a pytle s mrkví, co se jen trochu zapařily, sójová mléka, na které asi už nebylo místo (projdou za půl roku). Potraviny, co se vyhodí, nejsou prostě „jen“ potraviny. Aby mohly vzniknout, byla spotřebována spousta zdrojů. Zbytečná voda k vypěstování zbytečných jahod. Zbytečná ropa k výrobě zbytečných vaniček na zbytečné jahody. Zbytečné skleníkové plyny vzniklé při dopravě zbytečných jahod ve zbytečných vaničkách. A taky to někdo řídil, zbytečně.

MASO

A to jsem ještě nezmínila maso, při jehož výrobě je spotřebováno mnohonásobně víc zdrojů než při pěstování rostlinných plodin. Když se maso vyhodí, zvíře zemřelo úplně zbytečně – a to vnímám jako naprostou neúctu.

Nedávno jsem četla studii upozorňující, že by se konzumace masa měla radikálně snížit, jinak přijde katastrofa. I bez této studie si myslím, že to je potřeba. Maso se dostalo do každodenního jídelníčku lidí v zemích s nadbytkem. Díky obrovskému vzrůstu velkochovů a pokroku ve vědě už téměř neexistuje kráva, která by nebyla geneticky neupravená. Nemyslím si, že by se maso mělo vynechat z jídelníčku, ale rozhodně by se nemělo konzumovat v takové míře, jako většina lidí činí. Maso nanejvýš dvakrát týdně - na takový jídelníček si vzpomenou zřejmě jen naši prarodiče. Dnes průměrný Čech ročně zkonzumuje přes 77 kilogramů masa, což je více než dvojnásobek roční spotřeby v roce 1948.

Zvyšující se poptávka přeměnila drobné chovatele dobytka v mohutné průmyslové producenty. Na světě je chováno 60 miliard hospodářských zvířat. Většina z nich svůj život prožije v intenzivních velkochovech, kde se bere jen malý ohled na jejich přirozené životní potřeby a pohodu. Lidé ze Západu by měli snížit spotřebu hovězího masa až o 90 procent a zkonzumovat o polovinu

méně vajec, varuje studie, která vyšla v prestižním časopise Nature. Současným stylem života má lidstvo nakročeno k tomu, že ho planeta v rozmezí pouhých několika desítek let nebude zvládat uživit. Co udělat pro to, aby se to nestalo? Jíst méně masa a přis toupit k přísným změnám v zemědělství.

Zemědělství ve své současné podobě podle studie nezvládne už kolem roku 2050 nakrmit 10 miliard lidí, které v tu dobu budou planetu podle vědeckých předpovědí obývat. Studie tvrdí, že je nutné, aby průměrný člověk zařadil na jídelníček třikrát více luštěnin, obyvatelstvo vyspělých západních zemí dokonce až pětkrát více. Celkově vědci radí přejít na jídelníček flexitariánů, tedy částečně bezmasou stravu.

Nynější produkce potravin už dnes životní prostředí výrazně poškoz uje - ať už skrze odlesňování, nadměrné užívání vody v zemědělství, znečišťování nebo skleníkové plyny vznikající při chovu zvířat na maso. Současná praxe má přitom našlápnuto k prolomení kritických environmentálních limitů, varuje The Guardian.

RYBY

Škodlivé látky se do rybího masa dostávají nejčastěji ze znečištěné vody. Jsou to organické i anorganické sloučeniny i elementární prvky. V současné době se hygienici potravin poměrně často zabývají zejména přítomností těžkých kovů v rybách. Mezi těžké kovy y řadíme třeba rtuť, olovo či kadmium. V masě je obsaženo většinou pouze stopové množství těchto prvků, takže se člověk neotraví okamžitě, jenže kovy se ukládají v organismu a může tak dojít ke chronické otravě. Třeba chronická otrava rtuťí postihuje převážně nervový systém. Je-li náš organismus vystaven vlivům rtuťi dlouhodobě, objevují se poruchy chování, zvýšená dráždivost, ztráta paměti či poruchy spánku a další zdravotní problémy.

LOKÁLNÍ POTRAVINY

Každou středu v měsících, kdy je úroda, si vyzvedáváme krabici s ekologicky pěstovanými potravinami od farmáře Benjamina, původem z Francie. Benjamin žije nedaleko Lomnice nad Popelkou. Je to paráda. Dostáváme brambory, rajčata, bazalku, zelí, pórek, řepu, papriky, mrkev... a bohatě nám to stačí do další středy. Zeleninu jsem si zvykla jíst jenom od něj , a tak se netěším na zimu, kdy budeme muset kupovat zeleninu v obchodech.

Nedávno jsem četla článek o lokálním hospodaření. Je pravda, že stačí projet vesnicí v Tyrolsku nebo Bavorsku a minete deset cedulí, které lákají na prodej sýrů, vajec, moštů přímo ze dvora statku. Potíž je, že u nás farmy zůstávají i téměř po třiceti letech svobodného podnikání unikátem – výjimkou potvrzující pravidlo, že zemědělství je nejzdevastovanějším odvětvím českého hospodářství. Přesvědčit se o tom může každý, kdo zabloudí do areálu většiny družstev či obchodních společností, jejichž smysl existence lze podle článku těžko označit jinak než jako „sklizení dotací“. Nepořádek, zavřená zvířata, smrad. K tomu zubožená půda, z níž mizí organická vrstva zbavená hmyzu a vůbec života, a kterou těžká mechanizace udusává tak, že po ní většina dešťové vody jen steče.

Proč je tady tak málo farem? „Před patnácti lety, v době vstupu do EU, vláda téměř stoprocentně umrtvila iniciativy malých zpracovatelů – ať už to byly mlékárny, jatka či jiné potravinářské provozy, včetně prodeje ze dvora. Týkalo se to hygien y, veterin y, dosažitelností dotací... například prodej nepasterizovaného mléka se stal téměř trestným činem,“ říká v článku Josef Stehlík, předseda asociace soukromého zemědělství (ASZ) . Z chovu mizí tradiční plemena domácích zvířat. Na pokraj vyhynutí se tak dostala třeba kráva česká červinka. Podobně je na tom i valašská ovce.

Nabízí se otázka, zda se lidé bez velkochovů obejdou. Jeden z farmářů v článku vidí cestu v menších chovech. Menší chovy utvářely po staletí i českou krajinu. Za správný směr to považuje i předseda ASZ Stehlík: „Zprůmyslnění má svoje opodstatnění. Ale přežvýkavci by mohli být na pastvě a bez velkochovů se z větší míry obejdeme. U drůbeže jde o to, zda dokážeme podpořit alternativní chov v přírodě.“

GENETICKY MODIFIKOVANÉ POTRAVINY, LÁTKY V JÍDLE

Moderní biotechnologie nachází v dnešní době široké uplatnění v zemědělském, potravinářském i farmaceutickém průmyslu. Geneticky modifikovanou potravinou a krmivem se rozumí potravina a krmivo, které obsahuje geneticky modifikované organismy, sestává z nich nebo je z nich vyrobena. V České republice se spotřebitel nejčastěji setká v obchodě s rostlinnými oleji (sójové, řepkové) vyrobenými z geneticky modifikovaných rostlin.

Ani si nedokážeme představit, co všechno se může vyskytovat v průmyslových trvanlivých potravinách. Ropa se používá pro výrobu barviv, jako antioxidant, stabilizátor, dochucovadlo nebo konzervant. Uhelný dehet je často chemicky přetvořen a používá se jako náhražka vanilky a barvivo. Tělíčka brouků košelina se chemicky upraví a vzniká červené barvivo, které se přidává do bonbónů, kompotů, jogurtů, salámů, špekáčků. Výměšky těchto brouků se nazývají šel ak. V bonbónech zadržuje vodu a vytváří lesklý vábný povrch. Štětiny a vlasy se přidávají do pečiva jako antioxidant a stabilizátor barvy. No a to známé – kosti, klouby, chrupavky se rozvaří a vzniká želatina a poté gumové bonbóny. Nejhorší je že těmito potravinami se nejčastěji krmí děti od malička. S narůstajícím věkem se mohou projevit zdravotní problémy.

BIOPOTRAVINY

Sortiment českých biopotravin je poměrně široký a zahrnuje především následující výrobky: mléko a mléčné výrobky (jogurty, sýry, tvaroh atd.), pečivo, čaje, koření, mouku, těstoviny, dětskou výživu, vejce, kuřecí, vepřové a hovězí maso, ovoce, zeleninu, sušené ovoce, víno. Spotřebitelé přispívají nákupem biopotravin k lepším životním podmínkám chovaných zvířat a k nižšímu znečištění životního prostředí chemickými látkami. Mají v současné době poměrně jasnou představu o tom, co biopotraviny jsou a jaké jsou pozitivní přínosy jejich konzumace. Vědí, že konzumací biopotravin chrání své zdraví i okolní životní prostředí. Biopotraviny přinášejí výhody zejména, co se týká zdravotní nezávadnosti a kvality. Biopotraviny na rozdíl od klasických potravin neobsahují chemická aditiva, konzervanty, stabilizátory, umělá barviva.

ZNEČIŠTĚNÍ VOD

Činností člověka se do vod ve zvýšené míře dostávají přirozené příměsi nebo syntetické chemikálie. Jde zejména o průsaky z půdy (např. pesticidy a hnojiva ze zemědělství), komunální nebo průmyslové odpadní vody, ale také o dálkový přenos znečištění. V současnosti v České republice představuje vážný problém nadměrný přísun živin, např. dusičnanů nebo fosforečnanů vznikajících jako rozkladné produkty organických zbytků a zemědělských hnojiv. Tento proces se označuje jako eutrofizace a vede k nárůstu spotřeby kyslíku. Tím může dojít k nedostatku kyslíku pro vodní organismy a ke zničení vodních ekosystémů.

Průmyslová hnojiva a pesticidy jsou zdrojem kontaminace půdy a v důsledku splachů se podílejí na znečištění povrchových i podzemních vod, dusíkatá hnojiva i na eutrofizaci. Podílejí se též na snižování biodiverzity půdních mikroorganismů i na poklesu početnosti řady druhů živočichů a pronikají i do potravin.

Na začátku září jsem se dívala na jednu z epizod „A DOST!“ na internetovém kanále Stream. Maminka vyrazila s dětmi hrát si na pole - a další den byly děti obsypané puchýři, ze kterých tekla tekutina. Maminka se snažila zjistit, z čeho to mají. Vrátila se na pole a odebrala vzorky ovsa. Po chemickém rozboru se zjistilo, že obsahuje glyfosát – chemikálii používanou na hubení plevelů, zejména jednorokých širokolistých plevelů a trav, které konkurují zemědělským plodinám. U nás je více známý jako Roundup. Zjistilo se, že pole bylo hnojeno dvakrát větší dávkou, než která je povolena. V žádném případě by se pak potravina neměla dostat ke konzumaci jak lidem, tak zvířatům. Když maminka volala do firmy, zda pole nebylo nějak hnojené, odpovědí bylo, že v žádném případě. Nechápu, co si pan šéf myslí, když zatají takovou informaci, když má skutečnost vážný dopad na lidské zdraví a životní prostředí.

DOSLOV

Překvapuje mne, že všechny tyto věci jsou mnoha lidem, a zvláště politikům, kteří by mohli změnit zákonodárství, jedno. Asi jim to bude jedno, dokud se jim samotným nestane něco špatného. Přála bych si žít v republice, kde lidé přeberou odpovědnost nejen za svůj život, ale i za své životní prostředí, za zvířata a rostliny. Budou se k nim chovat s úctou a vděčností za to, že je můžeme používat a jíst, a budou hledat cesty, jak se k nim chovat lépe a soucitněji. Přestanou lhát o používání chemikálií a špatných řešení a začnou se aktivně zasazovat o změnu myšlení a zákonů, aby půda nebyla ničena, voda nebyla znečištěna, zvířata neumírala zbytečně a krutě a rostliny nebyly plné jedů. Když lidé předstírají, že je všechno v pořádku a nic závažného se neděje, větev, kterou sami pod sebou ničením životního prostředí podřezávají, se s nimi jednou ulomí.